

KRITISKE DISKUSSIONER

Af økonom, cand. Scient. Adm. Henrik Herløv Lund

ikke partiorganiseret medlem af centrum - venstre

www.henrikherloevlund.dk

herloevlund@mail.dk

ACCEPT AF ”KONKURRENCE - EVNEPAGT”: Er S+SF’ s garantier i modstrid med pagtens overordnede sigte og substans?

1.udgave, medio marts. 2011

ISBN: 978-87-992273-3-4

Indhold

<i>RESUME:</i>	3
<i>Gældskrisen</i>	3
<i>Redningspakker</i>	4
<i>Konkurrenceevne-/Europagt</i>	4
<i>S + SF's krav om garantier</i>	5
<i>Modsætning imellem garantier og pagtens sigte og substans</i>	6
DEL I: EURO, GÆLDSKRISE OG "KONKURRENCEEVNEPAGT"	9
1.1. ØMU en og euroen.....	9
1.2. Gældskrisen.....	11
1.3. Redningspakker og besparelser.....	14
1.4. Konkurrenceevne -/Europagt.	15
DEL II: S + SF OG KONKURRENCEEVNEPAGTEN.....	18
2.1. Forbeholdene fra S + SF til "Konkurrenceevnepagten".....	18
2.2. Gør "garantierne" konkurrenceevnepagten spiselig for oppositionen?.....	20
2.3. Bagdør til medlemskab af euroen?.....	22
2.4. Fornuftig økonomisk koordinering?	23
SAMMENFATNING.....	24
Gældskrisen.....	24
Redningspakker.....	24
Konkurrenceevne-/Europagt.	25
S + SF's krav om garantier.	26
Modsætning imellem garantier og pagtens sigte og substans.	26

RESUME:

Gældskrisen.

- Som fremgået blev euroen og den monetære union født med ganske store økonomiske forskelligheder imellem de deltagende lande og ikke uvæsentlige økonomiske problemer hos især de sydeuropæiske deltagere, herunder Grækenland. Disse allerede værende økonomiske forskelligheder og spændinger i EU's euroområdet er blevet skærpet hen imod og navnlig efter den globale økonomiske krise (finanskrisen). EU er dermed i stigende grad blevet delt op i to blokke. På den ene side har vi fortrinsvis Nord – og Centraleuropæiske "overskudslande", der udgøres af navnlig Tyskland samt Østrig, Holland og Belgien med overskud på betalingsbalancen. Men nord og Centraleuropas overskud genspejles på den anden side i de Sydeuropæiske "underskudslande", herunder navnlig Grækenland, Irland, Spanien, Portugal samt Italien (de såkaldte GIISP-lande), der modsat har udviklet stigende underskud. Og disse ubalancer har været voksende siden årtusindskiftet, jf. nedenstående figur.
- Der er en udbredt forestilling om, at gældskrisen i Sydeuropa er selvforskyldt og skyldes finanspolitisk uansvarlighed. At også egne politiske fejl spiller ind i den sydeuropæiske gældskrise skal ikke afvises, men det er stærkt utilstrækkeligt som forklaring. MEN: Udover den globale økonomiske krise er den nuværende gældskrise i Sydeuropa OGSÅ et spejlbillede på, at Tyskland i stigende grad har udkonkurreret en række andre lande i eurosamarbejde. Det må anerkendes, at det øvrige EU er de gældsramte lande kommet til hjælp.
- Det må i sig selv anerkendes som positivt, at det øvrige EU kommer de gældsramte EU lande økonomisk til hjælp. Mindre godt har det imidlertid været, at hjælpen ikke har haft præg af hjælp til igen at komme økonomisk på fode gennem øget økonomisk vækst og beskæftigelse. Desværre har hjælpen gennem krav om reduktion af offentlige udgifter tværtimod i høj grad været indrettet på at sikre tilbagebetaling til de store europæiske banker, som har stået for en stor del af finansieringen af den sydeuropæiske gæld, herunder ikke mindst finansiering af bank og ejendomsspekulation.
- Og en del af forklaringen på gældskrisen ligger som anført også i selve Den Monetære Union og Euroen. For med tilslutningen hertil har de krise og gældsramte lande været afskåret for at kompensere deres svækkede konkurrenceevne gennem en nedskrivning (devaluering) af deres valutakurser, som kunne have genoprettet konkurrenceevne og betalingsbalancer.

Redningspakker.

- Som fremgået er der to veje ud af gældskrisen. Den ene mulighed er den besparelsesstrategi, som et flertal af (borgerlige) regeringer i Europa anlægger og et flertal af økonomer hylder. Den er centreret omkring at skære på de offentlige udgifter samt på lønningerne. Den anden mulighed er en vækststrategi. Her tages udgangspunkt i økonomisk vækst er det bedste middel til at bekæmpe underskud, for med vækst stiger velstanden til at betale tilbage af og samtidig reduceres gældens andel af nationalproduktet.
- I forbindelse med disse strategier kan en aktiv valuta – og rentepolitik indgå. Det har uden tvivl øget de gældsramte Sydeuropæiske landes problemer, at de gennem den monetære union har været bundet op på den fælles valuta. For med stigende eurokurs er de gældsramte landes i forvejen kriseramte erhvervslivs eksport blevet yderligere fordyret og betalingsbalancerne dermed yderligere svækket. Modsat kunne de gældsramte lande gennem en devaluering dvs. nedskrivning af gældsplagede og underskudsramte landes valutaer opnå lavere priser og øget afsætning på deres eksport og dermed forbedring af betalingsbalancen, som også muliggør større tilbagebetaling på udlandsgæld. Samtidig vil beskæftigelse og skatteindtægter stige og statsunderskuddet falde.
- Men en selvstændig valuta – og rentepolitik forhindres af den monetære union, hvor de gældsplagede lande jo er bundet op på den fælles euro. De gældsramte lande kan derfor kun tage instrumenter i brug, hvis de udtræder af euroen. I så tilfælde vil de naturligvis miste adgangen til støtte og lån fra de øvrige EU lande, men på den anden side vinde et større økonomisk politisk råderum.
- Politikken overfor de gældsramte lande har heroverfor ikke været særligt konstruktiv, idet den ikke bidrager til vækst og beskæftigelse og til at de kan komme ud af gældsældnen. De hårde besparelseskra v i forbindelse med hjælpen vil ikke alene medføre, at befolkningernes velstand og velfærd må betale prisen for bank og ejendomsspekulationen, men risikerer at uddybe de gældsramte landes økonomiske krise yderligere, således at de skruer sig ned i en negativ spiral.

Konkurrenceevne-/Europagt.

- Den nu foreslåede ”konkurrenceevnepagt” vil næppe ændre herpå. Europagtens fire overordnede målsætninger er: bedre konkurrenceevne, øget beskæftigelse, sunde offentlige finanser og at genskabe finansiel stabilitet-
- Hovedelementerne er:
 - Landene kan selv vælge konkrete tiltag, som kan forbedre konkurrenceevne og øge beskæftigelsen, ud fra deres specifikke udfordringer og nationale traditioner

- Europagten indeholder dog et større katalog, som landene skal overveje. Forslagene omfatter bl.a.: Gennemgang af løn aftaler i den offentlige sektor, arbejdsmarkedsreformer, skattereformer, højere pensionsalder, afskaffelse af efterlønsordninger, bedre uddannelsessystemet, bedre vilkår for små og mellemstore virksomheder
- Hvert år skal deltagerlandenes stats og regeringschefer påtage sig "konkrete nationale forpligtelser", som skal opnås inden for 12 måneder
- Landene forpligter sig derudover til at overføre EU's budgetregler, der sætter grænser for statsunderskud og gæld, til national lovgivning
- Der vil blive holdt årlige topmøder om europagten. EU kommissionen vil overvåge om deltagerlandene følger op på deres løfter og bidrager med oplysninger om deres økonomiske holdbarhed og konkurrenceevne
- Der er ikke direkte sanktionsmuligheder overfor lande, der ikke overholder sine forpligtelser i henhold til pagten, men pagtens "forpligtelser (...) blive afspejlet i de nationale reformprogrammer og stabilitetsprogrammer, der indgives hvert år, og som vil blive vurderet af Kommissionen, Rådet og Eurogruppen".
- Eurolande er bundet til at være en del af pagten. Ikke - eurolande forventes at meddele på EU - topmødet 24-25. marts om de ønsker at deltage?

S + SF's krav om garantier.

- Det må anerkendes, at det oprindeligt tysk – franske forslag til pagten frem til og ved den endelige vedtagelse i nogen grad gennemgik en opblødning. Det må ikke mindst tilskrives den klare og indædte modstand mod forslaget fra fagbevægelsen i EU, fra de europæiske arbejderpartier og fra venstrefløjen i EU - parlamentet.
- I modsætning hertil har S + SF sammen med de radikale valgt at tilslutte sig pagten, idet der dog fra de 3 partier er krævet garantier for, at pagten ikke anfægtede 1) den danske aftalemodel på arbejdsmarkedet 2) vores nationale selvbestemmelse i den økonomiske politik, herunder til at føre en vækst og beskæftigelsespolitik 3) Folketingets suveræne ret til at fastsætte finansloven, herunder til at føre en velfærdspolitik 4) De danske euroforbehold.¹
- Efter forhandlinger mellem regeringen, Socialdemokraterne, SF og Radikale Venstre er der opnået en aftale om dansk tilslutning til "Konkurrenceevnepagten". Enhedslisten, Liberal Alliance og Dansk Folkeparti står dog udenfor.

¹) Jf. Bødskov, Morten: S, SF og R sikrer ansvarlig dansk EU politik samt jf. Sohn, Ole og Pia Olsen Dyhr: SF kræver garanti for løn og velfærd. Politiken 18/3-11.

Modsætning imellem garantier og pagtens sigte og substans.

- *MEN: Der ER i pagten er indskrevet dyb modsigelse mellem formel flerhed i mål og frihed i metoder på den ene side. Og så på den anden side, at pagten i sit indhold og sin substans er udtryk for en institutionalisering i hele EU af den besparelsesstrategi og den neoliberalistisk, monetaristiske økonomiske politik, som hidtil land for land er blevet stillet som betingelser i forbindelse med de enkelte redningspakker. En besparelsesstrategi og en nyliberalistisk, monetaristisk økonomisk politi, som er i dyb modstrid med de garantier, som S + SF henholder sig til som argument for at acceptere pagten.*
- *S og SF henholder sig således for det første til, at der skulle være givet garanti for, at ” konkurrenceevnepagten respekterer den danske aftalemodel på arbejdsmarkedet”. Men i stik modsætning hertil tales der i pagtens tekst om, at den skal sikre ”... en lønudvikling, der er i overensstemmelse med produktivitetsudviklingen”. Det vil sige, at lønudviklingen skal underordnes hensynet til erhvervslivets profitabilitet.*
- *S + SF henholder sig for det andet til, at der skulle være givet garanti for, at pagten respekterer ” vores nationale selvbestemmelse i den økonomiske politik og folketingets suveræne ret til at fastsætte finansloven”. MEN: Uanset opblødningen om metoder er der næppe tvivl om, at den nye pagts mål vil være forpligtende for de enkelte lande på samme måde konvergenskravene. Ligesom den nærmere udmøntning af pagten således blive konkretiseret og præciseret gennem vedtagelser og evalueringer på efterfølgende EU møder med mere eller mindre bindende virkning for de enkelte deltagende lande og i hvert fald et massivt gruppepres.*
- *Videre henholder S + SF for det tredje sig til, at garantierne gør, at Danmark kan føre en vækst – og beskæftigelsesorienteret økonomisk politik, hvis vi ønsker det. Det må her anerkendes, at ved den endelige vedtagelser er blandt pagtens mål også indføjede beskæftigelse. MEN: Konkurrenceevnepagtens mål handler stadig alt overvejende om konkurrenceevne, finanspolitisk holdbarhed (= begrænsning af statsunderskud) og finansiel stabilitet (= stærkt euro).*
- *Endvidere betoner S + SF for det fjerde, at det skal være muligt at gennemføre økonomisk politiske målsætninger om vækst, uddannelse, jobskabelse, grøn omstilling og social inddragelse. Dvs. om lighed og velfærd. MEN: I stik modsætning hertil taler pagten om forringelser af tilbagetrækningsordninger og overførselsindkomster.*
- *Endelig lægger S+SF for det femte vægt på, at der skulle være givet garanti for, at pagten respekterer de danske euroforbehold dvs. at Danmark hermed ikke tilslutter sig euroen. Men det er igen et noget formelt forbehold. For realiteten er, at Danmark i forvejen gennem*

fastkurspolitikken i høj grad har valgt at følge euroen. Og med tilslutning til "Europagten" bliver Danmark i endnu højere grad en del af euroklubben.² Og dermed indskrænkes modsat mulighederne for at holde sig udenfor euroen yderligere. Danmark bør imidlertid blive ved med at holde sig udenfor euroen.

- *Grundene hertil er ikke blevet færre, men flere efter europagten. Euroen er en fejlkonstruktion med de store indre uoverensstemmelser og spændinger, som EU's politik IKKE bidrager til at bygge bro over. Tværtimod tjener EU's dertil knyttede penge og valutapolitik i alt for høj grad monetarisk/neoliberalistiske og de store bankers interesser, mens der i den grad mangler vækst og beskæftigelsesfremme for de gældsplagede lande.*

Konklusion.

- *Konklusionen er således, at S og S's garantier er i dyb modstrid med Konkurrenceevnepagtens overordnede sigte og substans, der risikerer at føre Danmark dybere ind i den fremherskende borgerlige, neoliberalistisk og monetaristiske økonomiske politik i EU. Dermed vil pagten selvsagt også være i modstrid mod en vækst-, beskæftigelses- og velfærdspolitik fra en ny regering.*
- *Og pagten vil knytte Danmark endnu tættere til euroen og euroklubben. Dette er ikke blot i modstrid med ånden bag euroforbeholdet, men også i modstrid med Danmarks overordnede økonomiske interesser, som tilsiger at føre en selvstændig rente og valutapolitik à la Sverige.*
- *S + SF risikerer dermed med sin tilslutning til Konkurrenceevnepagten at svigte sine egne vælgeres ønske om en anden politik*

²) Jf. Pedersen, Kaare: Politisk flertal siger ja til europagt. Politiken 22/3-11.

- INDLEDNING.

Det skal indledningsvist understreges, at dette notat IKKE er skrevet ud fra en generel modstand mod EU. Men det skal indrømmes, at notatet – som det fremgår – udspringer af en konkret skepsis over euroen.

DEL I: EURO, GÆLDSCRISE OG ”KONKURRENCEEVNEPAGT”³

1.1. ØMU en og euroen.

Det må anerkendes, at Den Økonomisk- Monetære Union og euroen har indebåret økonomiske fordele, idet det har givet større prissammenlignelighed, øget konkurrence og større økonomisk dynamik. Men euroen er desværre også født med væsentlig problemer.

Således havde 7 af de 11 oprindeligt deltagende lande en offentlig gæld på mere end 60 pct. af BNP. Og Grækenland blev godkendt, selvom det ikke opfyldte et eneste af konvergenskravene. Allerede fra starten var euroen således født med store indbyggede problemer.

Hertil kommer nok så væsentligt at for at en monetær union skal kunne lykkes skal landene ikke blot have tæt økonomisk samarbejde, men også ensartede efterspørgsels- og produktionsstrukturer samt ensartede prioriteringer i den økonomiske politik.

Hvis disse betingelser ikke er opfyldt, vil der være risiko for, at der opstår interne spændinger og modsætninger i den monetære union, fordi landene rammes meget forskelligt af den internationale økonomiske udvikling. En fælles valuta indebar således behov for en højere grad af økonomisk politisk koordinering og samordning mellem medlemslandene. Og afgørende er her med hvilket formål og hvorigennem – med hvilke redskaber - en sådan økonomisk koordinering skal ske?

Den økonomiske politik, herunder pengepolitikken, kan nemlig have forskellige mål: Ud fra et monetaristisk og sædvanligvis borgerligt synspunkt vil bekæmpelse af inflation have højeste prioritet, mens et keynesiansk og mere socialdemokratisk synspunkt vil prioritere beskæftigelse (jf. boks sidst i dette kapitel om keynesiansme og monetaristisme). Og også hvad angår redskaber er der et afgørende valg: Skal man øge parlamenternes og regeringernes frihed, altså politikken og demokratiets magtmidler eller skal markedet styrkes som økonomisk styringsmedium, dvs. selskabers og arbejdsgivernes magt?

Men i forbindelse med ØMU ´en blev valgene i høj grad truffet ud fra en markedsøkonomisk og nyliberalistisk, monetaristisk tænkning. Dette ses for det første i målsætningerne og i valget af økonomisk politiske redskaber For eurosystemet er hovedredskabet på linje med monetarismen at finde i pengepolitikken og hoved målsætningen at fastholde prisstabilitet dvs. topprioritet til inflationsbekæmpelse. Hovedrollen i opfyldelsen heraf har Den Europæiske Centralbank.

³) Dette bygger på den KRITISKE RAPPORT: ”EU: Euro, gældskrise og europagt: Skal nationalt økonomisk råderum og velfærds – og beskæftigelsespolitik underordnes hensynet til statsoverskud, erhvervslivets profitabilitet og stærk euro?” www.henrikherloevlund.dk/Artikler/EUkonkurrenceevnepagt.pdf

Derimod veg man tilbage for en tilsvarende oprustning og koordinering af den økonomiske POLITIK og finanspolitikken jf. det monetaristiske og neoliberalistiske holdning om, at staten så meget som muligt skal blande sig uden om markedsøkonomien (Se herom boks i slutningen af dette kapitel). For at bidrage til at harmonisere Eurolandenes økonomiske udvikling vedtog EU 's ministerråd i 1997 ganske vist den såkaldte stabilitets – og vækstpagt, som bl.a. skulle tilnærme de enkelte landes finanspolitik til hinanden.

Men Vækst - og Stabilitetspagten blev ligesom pengepolitikken primært underlagt monetaristiske målsætninger, i dette tilfælde om at offentligt underskud er skadeligt for markedsøkonomien. (Se herom boks i slutningen af dette kapitel). Pagten indebar derfor en forpligtelse for EU landene til at på mellemlangt at tilstræbe en offentlig budgetstilling tæt på balance eller med overskud.

Tabel: Konvergenzkriterier for Euro-samarbejdet. ⁴

Kriterium	Konvergenkskrav
<i>Stabile priser</i>	Inflationen i landet må ikke være mere end 1,5 procentpoint højere end gennemsnittet af inflationen i de tre medlemslande, der har lavest inflation. Inflationsraten skal måles ved hjælp af EU's standarder for beregning af forbrugerprisindekset.
<i>Ensartet rente</i>	Landets langfristede rentesats må ikke være mere end 2 procentpoint højere end gennemsnittet af inflationen i de tre medlemslande, der har lavest inflation. Den lange rente skal måles som renten på langfristede statsobligationer.
<i>Offentligt budgetunderskud</i>	Underskuddet på den samlede offentlige sektors saldo må ikke overstige 3 pct. af landets bruttonationalprodukt. Betingelsen kan dog fraviges, hvis underskuddet enten er faldende og ligger tæt på 3 pct., eller hvis afvigelsen er midlertidig.
<i>Offentlig gæld</i>	Den samlede offentlige sektors gæld må ikke overstige 60 pct. af landets bruttonationalprodukt. Betingelsen kan dog fraviges, hvis gælden er faldende og nærmer sig 60 pct. med tilfredsstillende hastighed.
<i>Stabil valuta</i>	Medlemslandet skal i mindst to år have deltaget i det europæiske fastkurs samarbejde (ERM2) uden alvorlige kursudsving og uden på eget initiativ at have devalueret over for noget andet medlemsland.

På trods af det åbenlyse behov for også en finanspolitisk koordinering blev en sådan imidlertid ikke udviklet koordinering blev en sådan ikke udviklet over de spæde tilløb i Vækst - og Stabilitetspagten og den havde som anført oven i købet et rent monetaristisk formål. Og på trods af de deltagende landes forskellighed og økonomiske problemer hos en række af dem blev der ikke udviklet økonomisk politiske redskaber til at skabe vækst og udligne forskellene.

For Danmarks vedkommende blev det ved en folkeafstemning besluttet ikke at tilslutte sig euroen. Desværre valgte folketingsflertal og regering at sætte sig mellem to stole, idet man på trods af Danmarks manglende tilslutning til og indflydelse på euroen besluttede at den danske krone skulle følge euroen og indgik en aftale med ECB herom. Hermed har Danmark for det første fraskrevet sig retten til selv at ændre på sin valutakurs gennem devaluering. Og for det andet betyder det også, at Danmark i høj grad har fraskrevet sig muligheden af at føre en selvstændig rentepolitik.

4) Jf. Grell, Henrik og Elisabeth Rygner: Makroøkonomi., s. 97.

Afskrivningen af at føre en selvstændig valutapolitik har betydet, at den danske kroners kurs i mindre grad afspejler den danske økonomis udvikling og dansk konkurrenceevne, men i højere grad kommer til at følge euroen og dermed afspejler euroens udvikling overfor de andre store internationale valutaer: Dollars og Yen. Dette har frem til finanskrisen indebåret en styrkelse af den danske krone i kølvandet på euroen overfor dollaren, hvilket først og fremmest skyldes svækkelse af dollaren på grund af USA's store gæld og underskud.

Den med euroen stigende kronekurs har været en ulempe for dansk erhvervsliv og dansk økonomi. Fra 2000 og til 2010 er den såkaldte lønkonkurrenceevne overfor udlandet forringet med 15 pct., hvilket langtfra skyldes en stigende kronekurs, hvorved danske eksportvarer i udlandet fordyres. Konsekvensen af den danske fastkurspolitik overfor Euroen har således været en betydelig forringelse af dansk konkurrenceevne overfor udlandet og dermed af dansk eksport og beskæftigelse.

1.2. Gældskrisen.

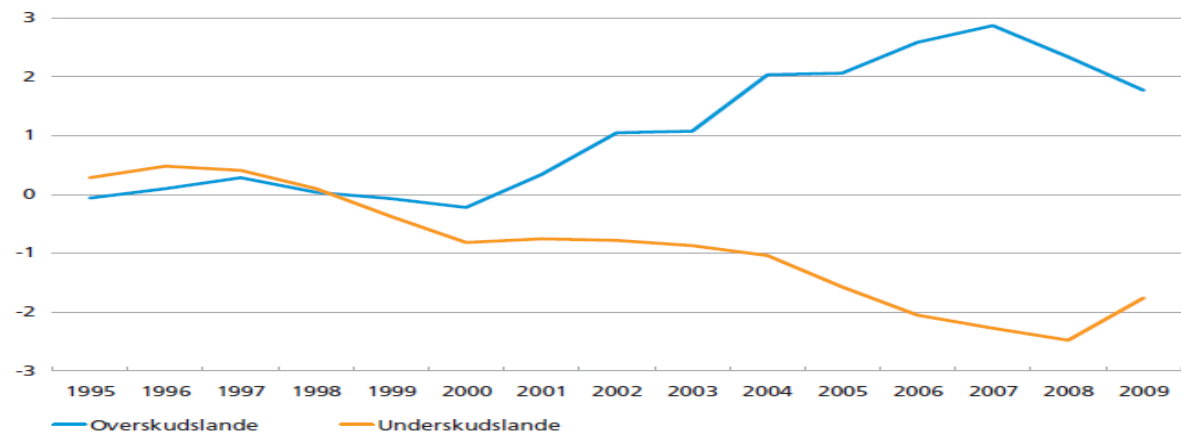
Som fremgået blev den monetære union født med ganske store økonomiske forskelligheder imellem de deltagende lande og ikke uvæsentlige økonomiske problemer hos især de sydeuropæiske deltagere, herunder Grækenland.

Denne tikkende bombe under valutaunionen blev imidlertid ikke søgt imødegået en aktiv økonomisk politik for vækst hos de svagere "europartnere" og økonomisk udligning imellem eurolandene. I stedet fik inflations og underskudsbekæmpelse formentlig topprioritet på linje med anbefalingerne fra monetarismen.

Disse allerede værende økonomiske forskelligheder og spændinger i EU's euroområdet er blevet skærpet hen imod og navnlig efter den globale økonomiske krise (finanskrisen). For det første fordi en økonomisk krise automatisk fører til øget arbejdsløshed og dermed stigende offentligt underskud, fordi skatteindtægterne falder og de offentlige udgifter til arbejdsløshedsunderstøttelse stiger. For det andet er – jf. længere fremme – de offentlige budgetter i en række af disse lande blevet belastet af statslig støtte til og garantier for bankernes gæld (= overtagelse heraf).

EU er dermed i stigende grad blevet delt op i to blokke. På den ene side har vi fortrinsvis Nord – og Centraleuropæiske "overskudslande", der udgøres af navnlig Tyskland samt Østrig, Holland og Belgien med overskud på betalingsbalancen. Men nord og Centraleuropas overskud genspejles på den anden side i de Sydeuropæiske "underskudslande", herunder navnlig Grækenland, Irland, Spanien, Portugal samt Italien (de såkaldte GIISP-lande), der modsat har udviklet stigende underskud. Og disse ubalancer har været voksende siden årtusindskiftet, jf. nedenstående figur.

Figur: Ubalancer indenfor euroområdet (Betalingsbalancens løbende poster i pct. af EU 12's BNP).⁵



Anm.: Overskudslandene er Finland, Holland, Luxembourg, Tyskland og Østrig. Underskudslandene er Grækenland, Irland, Italien, Spanien og Portugal.
Kilde: Eurostat og Europa-Kommissionens Ameco-database.

Selve etableringen af ØMU bidrog hertil. Herefter strømme nemlig kapital til GIISP – landene og kastede sig over navnlig en række mere eller mindre spekulationsprægede investeringer i bank – og ejendomssektoren. Hertil kom, at kapitaltilstrømningen havde samfundsøkonomiske bivirkninger, idet det øgede udbud af kapital i alle landene pressede renten ned, hvilket igen gav næring til lånebaserede forbrugs – og navnlig boligbobler, som igen skabte inflation og dermed øgede underskuddene på betalingsbalancerne.

Der er en udbredt forestilling om, at gældskrisen i Sydeuropa er selvforskyldt og skyldes finanspolitisk uansvarlighed. At også egne politiske fejl spiller ind i den sydeuropæiske gældskrise skal ikke afvises, men det er stærkt utilstrækkeligt som forklaring. Mest er der om det i tilfældet Grækenland, hvor gældsudviklingen også er blevet fremmet af ineffektivt skattevæsen og hvor man myndighederne har forsøgt at skjule underskuddene i stedet for at rette op på dem.

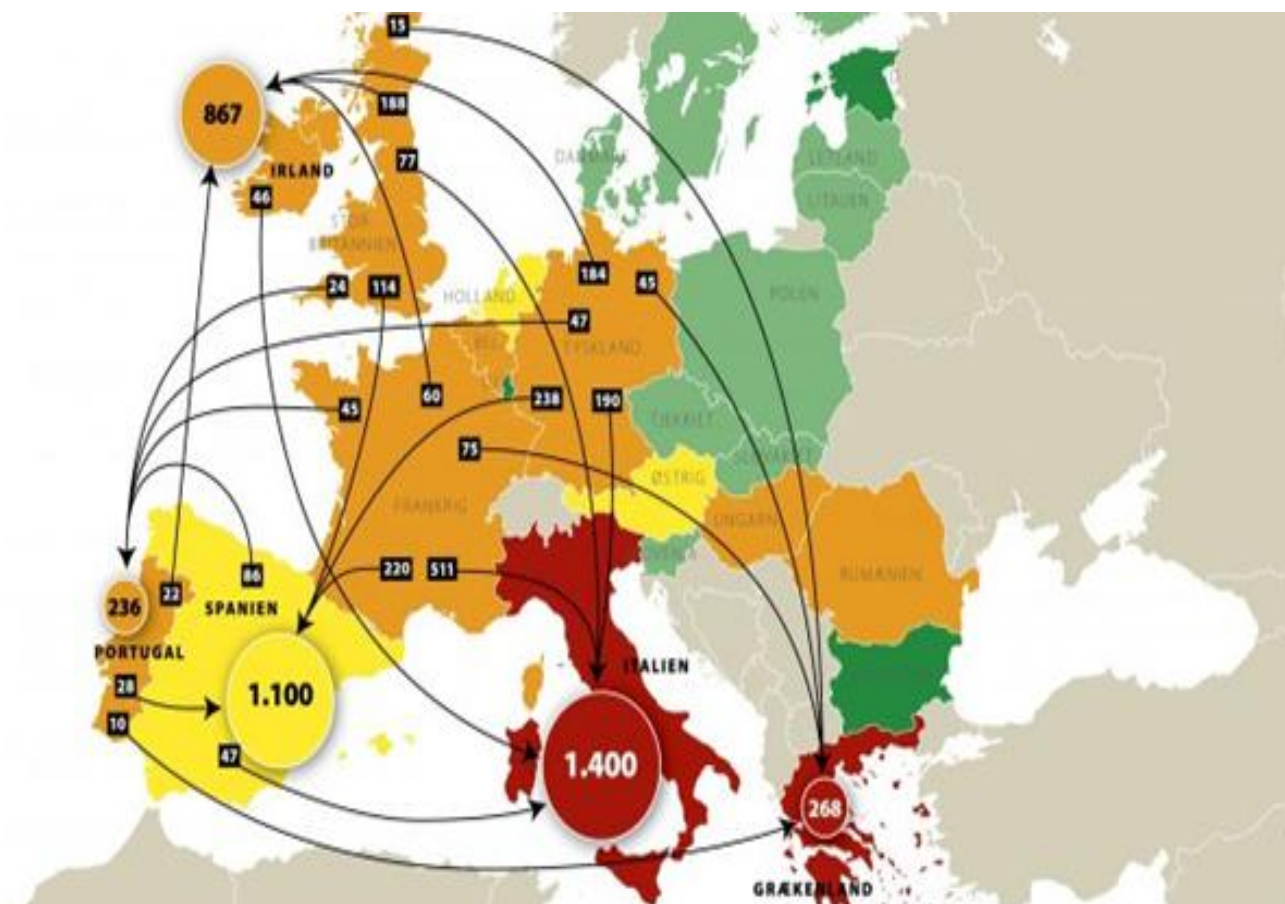
MEN: Udover den globale økonomiske krise er den nuværende gældskrise i Sydeuropa OGSÅ et spejlbillede på, at Tyskland i stigende grad har udkonkurreret en række andre lande i eurosamarbejde. I kraft af økonomisk styrke har Tyskland kunnet opbygge et kraftigt eksport - og betalingsbalanceoverskud. Men hvor der er nogen, som har overskud, må der også være nogen til at bære underskuddet. Det er i stigende grad som nævnt blevet GIISP – landene. Her har EU svigtet ved ikke gennem en aktiv økonomisk politik at skabe vækst i GIISP – landene og ved ikke at arbejde for en økonomisk udligning herimellem, hvorigennem de mere problemprægede lande kunne tilnærme sig de økonomisk mere stærke.

I stedet har man ladet spændingerne vokse sig større og stærkere. Euroområdet – og dermed EU – er hermed i stigende grad været ved at brække i to. EU er delt i et Nord - og Centraleuropa, som godt

5) Kilde: Blomquist, Niels og Jakob Ekholdt Christensen: Økonomiske ubalancer i euroområdet. Nationalbanken, kvartalsoversigt. 4. kv. 2010, s. 49.

nok også er ramt af underskud og vækstfald, men dog langt fra i samme udstrækning som Sydeuropa og hvor navnlig Tyskland klarer sig glimrende. Mens modsat Sydeuropa + Irland af den globale økonomiske krise er blevet ramt hårdt med vækstfald og arbejdsløsheds – og underskudstigning. Hvilket igen slår tilbage i form af manglende muligheder for at føre en ekspansiv økonomisk politik, der kan skabe ny vækst og beskæftigelse. Sydeuropa + Irland er således fanget i en gælds - og vækstfælde.

Figur: GIISP landenes gæld og fordelingen heraf på øvrige EU – lande 2010. ⁶



Det må anerkendes, at det øvrige EU er de gældsramte lande kommet til hjælp. Den europæiske Centralbank ECB sprang nu ind som redningsmand for bankerne ved at skyde penge heri og har endvidere overtager statsobligationer fra de gældsramte lande. Samtidig har EU – og herunder navnlig Tyskland – stillet en redningsfond til rådighed. Den er umiddelbart rettet til de gældsramte stater.

Det må i sig selv anerkendes som positivt, at det øvrige EU kommer de gældsramte EU lande økonomisk til hjælp. Mindre godt har det imidlertid været, at hjælpen ikke har haft præg af hjælp til igen at komme økonomisk på fode gennem øget økonomisk vækst og beskæftigelse. Desværre har hjælpen gennem krav om reduktion af offentlige udgifter tværtimod i høj grad været indrettet på at

6) Kilde: Otkjær, Tage: Derfor er Europa i gældskrise. Berlingske Business, 25/5 2010.

sikre tilbagebetaling til de store europæiske banker, som har stået for en stor del af finansieringen af den sydeuropæiske gæld, herunder ikke mindst finansiering af bank og ejendomsspekulation.

Dette skal ses i relation til, at de tyske, franske og engelske banker har i høj grad været med til at opbygge det gældsproblem, som i de seneste år har ramt Sydeuropa.

Og en del af forklaringen på gældskrisen ligger som anført også i selve Den Monetære Union og Euroen. For med tilslutningen hertil har de krisede og gældsramte lande været afskåret for at kompensere deres svækkede konkurrenceevne gennem en nedskrivning (devaluering) af deres valutakurser, som kunne have genoprettet konkurrenceevne og betalingsbalancer.

1.3. Redningspakker og besparelser.

Der er to veje ud af gældskrisen.

Den ene mulighed er den besparelsesstrategi, som et flertal af (borgerlige) regeringer i Europa anlægger og et flertal af økonomer hylder. Den er centreret omkring at skære på de offentlige udgifter samt på lønningerne. På kort sigt vil disse besparelser imidlertid reducere væksten og forøge arbejdsløsheden. På længere sigt handler det indenfor denne strategi derfor om igen at gøre investeringer profitable, hvorfor lønudviklingen skal holdes i ave og lønningerne om muligt skæres ned. Denne strategi knytter sig til en markedsøkonomisk, monetaristisk økonomisk teoretisk tilgang, der ser budgetunderskud som skadelig for økonomien og hvor finansiel balance anses for vigtigere end arbejdsløshedsbekæmpelse.

Den anden mulighed er en vækststrategi. Her tages udgangspunkt i økonomisk vækst er det bedste middel til at bekæmpe underskud, for med vækst stiger velstanden til at betale tilbage af og samtidig reduceres gældens andel af nationalproduktet. Men da den private sektor hidtil har været hårdt ramt af finanskrisen, må offentlige investeringer og offentligt forbrug bruges som løftestang for at sætte gang i hjulene i den private sektor. Hertil vil der ganske kræves startmidler, men sidenhed vil øget beskæftigelse kaste flere skatteindtægter af sig samt reducere de offentlige udgifter. En sådan strategi er efter finanskrisen blevet fulgt af USA.

Denne strategi knytter sig til makroøkonomisk, keynesiansk økonomisk teoretisk tilgang, hvor der lægges vægt på at bekæmpe arbejdsløshed og det om nødvendigt anses som legitimt at køre med statsligt underskud i en periode for herigennem at øge efterspørgsel og beskæftigelse

I forbindelse med disse strategier kan en aktiv valuta – og rentepolitik indgå. Det har uden tvivl øget de gældsramte Sydeuropæiske landes problemer, at de gennem den monetære union har været bundet op på den fælles valuta. For med stigende eurokurs er de gældsramte landes i forvejen kriseramte erhvervslivs eksport blevet yderligere fordyret og betalingsbalancerne dermed yderligere svækket. Modsat kunne de gældsramte lande gennem en devaluering dvs. nedskrivning af gældsplagede og underskudsramte landes valutaer opnå lavere priser og øget afsætning på deres eksport og dermed

forbedring af betalingsbalancen, som også muliggør større tilbagebetaling på udlandsgæld. Samtidig vil beskæftigelse og skatteindtægter stige og statsunderskuddet falde.

Devaluering kan således være et hjælpemiddel om end ikke eneste middel i en vækststrategi. Som anført kræver strategien øgede investeringer og beskæftigelse. I den forbindelse kan det også være et hjælpemiddel at føre en aktiv rentepolitik dvs. at de gældsramte lande nedsætter rente, så den ligger under den europæiske rente for således at billiggøre private investeringer.

Men en selvstændig valuta – og rentepolitik forhindres af den monetære union, hvor de gældsplagede lande jo er bundet op på den fælles euro. De gældsramte lande kan derfor kun tage instrumenter i brug, hvis de udtræder af euroen. I så tilfælde vil de naturligvis miste adgangen til støtte og lån fra de øvrige EU lande, men på den anden side vinde et større økonomisk politisk råderum.

EU HAR indset nødvendigheden af at yde økonomisk hjælp til de nødstedte lande, hvis disse ikke skulle blive tvunget til enten at forlade eurosamarbejde eller ende med en statsbankerot med ødelæggende konsekvenser for også bankerne og dermed for deres hjemlandes økonomi samt for euroen som helhed. Man har etableret et økonomisk kriseberedskab på 750 mia. euro og herunder en såkaldt ”Stabilitetsfond” EFSF (Europæiske Finansielle Stabilitets Facilitet), der råder over 440 mia. euro= omkring 3 billioner kr. Reelt har det dog vist sig, at det heraf kun er 250 mia. euro, som er til rådighed, hvis lånfaciliteten som sådan skal have højeste kredit rating (AAA).

Det er godt, at de gældsramte lande får hjælp. Mindre godt har det været, at denne hjælp for det første har været baseret på en markedsøkonomisk, monetarisk økonomisk tilgang, hvor statsunderskud især gennem flere anses for skadeligt. EU´s tilgang til gældskrisen i Sydeuropa er da også været præget af skrappe krav til reduktion af netop offentlige udgifter og derigennem offentligt underskud i de gældsramte lande. Og mindre godt har det været, at hjælpen i stedet for at fremme vækst og beskæftigelse i de gældsramte lande i nok så høj grad har sigtet på at sikre tilbagebetaling til de europæiske storbanker.

Politikken overfor de gældsramte lande har således ikke været særligt konstruktiv, idet den ikke bidrager til vækst og beskæftigelse og til at de kan komme ud af gældsældnen. De hårde besparelseskrav i forbindelse med hjælpen vil ikke alene medføre, at befolkningernes velstand og velfærd må betale prisen for bank og ejendomsspekulationen, men risikerer at uddybe de gældsramte landes økonomiske krise yderligere, således at de skruer sig ned i en negativ spiral.

1.4. Konkurrenceevne -/Europagt.

Den nu foreslåede ”Konkurrenceevnepagt” har som ophavsmænd Tyskland og Frankrig. Fra begge landes side har der ligget en klar interesse i, at sikre egen økonomi. Tyske og franske banker har i høj grad forsynet dels bankerne i GIISP – landene med lån til spekulationsvirksomheden, dels også stået for en betydelig del af långivningen til de pågældende stater.

Tyskland og Frankrig ville således blive i særdeleshed hårdt ramt selv, hvis de tyske og franske banker blev påført store tab af GIISP – landenes banker og stater, dersom nogen af disse ikke betalte tilbage. Understregningen i det oprindelige forslag til konkurrenceevnepagt af, at reduktion af underskud og gæld handler således direkte om, at forpligte GIISP – landene på tilbagebetalingen og om at prioritere denne over alt andet.

Det må anerkendes, at der frem til EU topmødet skete en vis modifikation af det oprindelige tysk – franske forslag.

Hvor der i det oprindelige forslag var tale om at ” en gældsbremse” skulle indføres i forfatningen, overlades det nu til landene selv at afgøre, om det f. eks i stedet skal ske fx. i en særlig ”lov”. Det vil også være ”..de enkelte lande selv, der har ansvaret for at vælge de økonomisk-politiske initiativer, der efter landets opfattelse vil være effektive for at nå disse mål”. Endvidere er nu også beskæftigelseshensyn med blandt målene. Endelig har der i forbindelse med det oprindelige forslag været talt om ”sanktioner” (fx bøder) til lande, som overtrådte pagten. Dette synes nu pillet ud.

Hovedpunkter i den aftalte pagt er:

Oversigt: Den vedtagne konkurrenceevnepagt ⁷

- Europagtens fire overordnede målsætninger er: bedre konkurrenceevne, øget beskæftigelse, sunde offentlige finanser og at genskabe finansiell stabilitet
- Landene kan selv vælge konkrete tiltag, som kan forbedre konkurrenceevne og øge beskæftigelsen, ud fra deres specifikke udfordringer og nationale traditioner
- Europagten indeholder dog et større katalog af muligheder, som landene skal overveje. Forslagene omfatter bl.a.: Gennemgang af lønftaler i den offentlige sektor, arbejdsmarkedsreformer, skattereformer, højere pensionsalder, afskaffelse af efterlønsordninger, bedre uddannelsessystemet, bedre vilkår for små og mellemstore virksomheder
- Hvert år skal deltagerlandenes stats og regeringschefer påtage sig "konkrete nationale forpligtelser", som skal opnås inden for 12 måneder

7) Kilde: Finansministeriet: Samlenotat om dansk deltagelse i Konkurrenceevnepagten (Europagten), 18/3-11 samt jf. Børsen 14/3 2011.

- Landene forpligter sig derudover til at overføre EU's budgetregler, der sætter grænser for statsunderskud og gæld, til national lovgivning
- Der vil blive holdt årlige topmøder om europagten. EU-kommissionen vil overvåge om deltagerlandene følger op på deres løfter og bidrager med oplysninger om deres økonomiske holdbarhed og konkurrenceevne
- Der er ikke direkte sanktionsmuligheder overfor lande, der ikke overholder sine forpligtelser i henhold til pagten, men pagtens ”forpligtelser (...) blive afspejlet i de nationale reformprogrammer og stabilitetsprogrammer, der indgives hvert år, og som vil blive vurderet af Kommissionen, Rådet og Eurogruppen”.
- Eurolande er bundet til at være en del af pagten. Ikke-eurolande forventes at meddele på EU-topmødet 24-25. marts om de ønsker at deltage?

DEL II: S + SF OG KONKURRENCEEVNEPAGTEN

Når oprindelige tysk - franske forslag efterfølgende blev modificeret må det ikke mindst tilskrives den klare og indædte modstand mod forslaget fra fagbevægelsen i EU, fra de europæiske arbejderpartier og fra venstrefløjen i EU - parlamentet. Sammenslutningen af socialdemokratiske og socialistiske partier i EU (PES) foreslog ligefrem en alternativ vækstpagt.⁸

Med "vækstpacten" vil de europæiske socialdemokrater have flyttet fokus fra finansielle stramminger og krav om nedskæringer til jobskabelse og sociale fremskridt. Det skal blandt andet lade sig gøre ved at introducere en skat på finansielle transaktioner, som de mener, vil give 200 mia. euro, der så skal investeres i grønne teknologier og infrastruktur.⁹

Og den europæiske fagbevægelse, EFS, sendte før mødet for eurolandenes ledere et brev til stats- og regeringslederne, hvor de gik kraftigt imod oplægget til pagten, der ikke adskiller meget sig fra det, der blev vedtaget. Det hed heri, at fagbevægelsen støtter en økonomisk styring, men at man er imod den måde, styringen skal foregå på.

Det gjaldt først og fremmest på lønområdet. Frygten er, at pagten ville føre til, at lønnen presses ned, og at systemet griber ind i de kollektive forhandlinger. "Konkurrenceevnepagten med dens stærke sammenligninger af lønudviklingen, vil tvinge medlemsstater til at indlede en nedadgående lønspirale og skære ned i lønninger og arbejdsforhold, udtalte generalsekretær John Monks.

Fagbevægelsen i EU har efter topmødet i EU fastholdt sin modstand mod "Konkurrenceevnepagten"¹⁰

Men hvorledes stiller denne pagt sig nu set med den danske oppositionens øjne?

2.1. Forbeholdene fra S + SF til "Konkurrenceevnepagten".

De danske socialdemokrater bakkede i begyndelsen forsigtigt op om modstanden mod pagten fra PES og tilsvarende gjorde dansk LO i forhold til EFS. Men samtidig understregede man, at den nationale holdning var noget andet end holdningen fra PES og EFS.

8) Party of European Socialists (PES): "Europe is in the wrong hands" Our alternative to a Conservative Europe: a strategy for jobs, fair growth and social progress.

9) Jf. Jens, Morten Øyen: Socialdemokrater foreslår alternativ til europagt.. Altinget 22/3-11.

¹⁰) Jf. ETUC wants a fair, "Cooperative" Europe, not a "Race to the bottom" Competitiveness Pact.

Dette afspejlede uenighed både i LO, hvor Metal åbent tale for pagten og FOA imod, og i Socialdemokratiet mellem højre og venstrefløj. Samtidig har holdningen til pagten imidlertid været præget af klare indenrigspolitiske hensyn ikke mindst til ikke at udfordre arbejdsgiverorganisationerne, som gik klart ud og krævede dansk tilslutning til pagten af hensyn til dansk eksport.

Tilslutning til pagten blev hermed af DA og DI og videre af de borgerlige partier gjort til prøvestenen på økonomisk ansvarlighed.

De indrømmelser, som først og fremmest fagbevægelsen og de europæiske socialister og den europæiske venstrefløj, havde opnået i pagten, blev derfor af socialdemokrater og radikale benyttet som en platform for at tilslutte sig pagten. Hvilket SF endte med at tilslutte sig, formentlig ikke mindst for at vise sig ”økonomisk ansvarlige” og af hensyn til samarbejdet med S.

Sammen med de radikale stillede S + SF krav som forudsætning for tilslutning fra de 3 partier til pagten. Man krævede garantier for, at pagten ikke anfægtede

- 1) den danske aftalemodel på arbejdsmarkedet.
- 2) vores nationale selvbestemmelse i den økonomiske politik, herunder til at føre en vækst og beskæftigelsespolitik
- 3) Folketingets suveræne ret til at fastsætte finansloven, herunder til at føre en velfærdspolitik
- 4) De danske euroforbehold.¹¹

Efter forhandlinger mellem regeringen, Socialdemokraterne, SF og Radikale Venstre er der opnået en aftale om dansk tilslutning til ”Konkurrenceevnepagten”. Enhedslisten, Liberal Alliance og Dansk Folkeparti står dog udenfor.

Enighed er udtryk ved, at de nævnte partier i fællesskab har vedtaget en beretning fra folketingets Europaudvalg, som giver mandat til regeringen til at tilslutte sig ”Konkurrenceevnepagten”. I forbindelse hermed har regeringen:

- ”fundet det afgørende, at konkurrenceevnepagten respekterer nationale arbejdsmarkedsmodeller samt arbejdsmarkedets parerts ret til at forhandle kollektive overenskomster”¹²
- ”lagt vægt på, at pagten respekterer nærhedsprincippet ved at de i pagten nævnte tiltag er ikke bindende og ikke er præskriptive i forhold til de præcise midler”¹³

¹¹) Jf. Bødskov, Morten: S, SF og R sikrer ansvarlig dansk EU politik samt jf. Sohn, Ole og Pia Olsen Dyhr: SF kræver garanti for løn og velfærd. Politiken 18/3-11.

¹²) Jf. Finansministeriet: Samlenotat om dansk deltagelse i Konkurrenceevnepagten (Europagten), 18/3-11 samt jf. Børsen 14/3-2011, s. 5

- Regeringen finder det afgørende, at konkurrenceevnepagten respekterer det danske euroforbehold”¹⁴

Det må anerkendes, at S+SF hermed har fået nogle ”indrømmelser” fra regeringens side. Dog er disse ”indrømmelser” i sig selv imidlertid forholdsvis omkostningsfrie for regeringen, for så vidt som de udover euroforbeholdet refererer til principper i selve pagten. Derfor vil vi i det følgende primært forholde os til selve pagten.

Er ”opblødningen” heri nok til, at den bør være acceptabel for oppositionspartierne i Danmark?

2.2. Gør ”garantierne” konkurrenceevnepagten spiselig for oppositionen?

Det er her nok så væsentlig, at der i pagten er indskrevet en dyb modsigelse mellem formel flerhed i mål og frihed i metoder på den ene side.

Og så på den anden side, at pagten i sit indhold og sin substans er udtryk for en institutionalisering i hele EU af den besparelsesstrategi og den neoliberalistisk, monetaristiske økonomiske politik, som hidtil land for land er blevet stillet som betingelser i forbindelse med de enkelte redningspakker.

En besparelsesstrategi og en nyliberalistisk, monetaristisk økonomisk politi, som er i dyb modstrid med de garantier, som S + SF henholder sig til som argument for at acceptere pagten.

S og SF henholder sig således for det første til, at der skulle være givet garanti for, at ” konkurrenceevnepagten respekterer den danske aftalemodel på arbejdsmarkedet”. Men i stik modsætning hertil tales der i pagtens tekst om, at den skal sikre ”... en lønudvikling, der er i overensstemmelse med produktivitetsudviklingen”.¹⁵ Det vil sige, at lønudviklingen skal underordnes hensynet til erhvervslivets profitabilitet. Og videre tales der særligt for offentligt ansatte i pagten om, at den skal sikre, ”at lønoverenskomster i den offentlige sektor understøtter bestræbelserne vedrørende konkurrenceevnen i den private sektor”.¹⁶ Det vil sige lavere løn til de offentligt ansatte!

¹³) Oven anførte værk, s. 4

¹⁴) Oven anførte værk, s. 5

¹⁵) Jf. oven anførte værk, s. 3.

¹⁶) Ibid.

S + SF henholder sig for det andet til, at der skulle være givet garanti for, at pagten respekterer ” vores nationale selvbestemmelse i den økonomiske politik og folketingets suveræne ret til at fastsætte finansloven”. Det må her anerkendes, at der i den vedtagne pagt er sket en opblødning, hvad angår en vis national ”metodefrihed” til, hvorledes og med hvilke redskaber målene nås: ”... ansvaret for den økonomiske politik påhviler landene og valg af konkrete politiktiltag – i det omfang et land har udfordringer indenfor et område – vil være det enkelte deltagende medlemslands regerings prærogativ”.¹⁷

MEN: Uanset opblødningen om metoder er der næppe tvivl om, at den nye pagts mål vil være forpligtende for de enkelte lande på samme måde konvergenskravene, der jo som vi kan se i Danmark har fået ganske vidtrækkende konsekvenser uanset at også de til Vækst og Stabilitetspagten knyttede sanktioner er ganske svage eller nærmest fraværende. Og at det enkelte land selv vælger metoden, vil næppe være ensbetydende med, at man kan gøre hvad man vil i stik modsætning til pagtens retning. Det hedder som oven anført herom i pagten, at ”disse forpligtelser (...) blive afspejlet i de nationale reformprogrammer og stabilitetsprogrammer, der indgives hvert år, og som vil blive vurderet af Kommissionen, Rådet og Eurogruppen”.¹⁸ Ligesom den nærmere udmøntning af pagten således vil blive konkretiseret og præciseret gennem vedtagelser og evalueringer på efterfølgende EU møder med mere eller mindre bindende virkning for de enkelte deltagende lande og i hvert fald et massivt gruppepres.

Videre henholder S + SF for det tredje sig til, at garantierne gør, at Danmark kan føre en vækst – og beskæftigelsesorienteret økonomisk politik, hvis vi ønsker det.¹⁹ Det må her anerkendes, at ved den endelige vedtagelser er blandt pagtens mål også indføjet beskæftigelse.

MEN: Konkurrenceevnepagtens mål handler stadig alt overvejende om konkurrenceevne, finanspolitisk holdbarhed (= begrænsning af statsunderskud) og finansiell stabilitet (= stærkt euro).²⁰ Pagten skal dermed på samme måde som Vækst og Stabilitetspagten ’ støtte efterlevelse af de fælles EU – regler” dvs. konvergenskravene om begrænsning af statsunderskud, hvilket jo overalt i EU – herunder også i Danmark – er blevet brugt til omfattende besparelser og velfærdsforringelser. Hermed ligger der i pagtens bestemmelser om grænser for statsunderskud og gæld stadig en overvejende monetarisk/neoliberalistisk tilgang til økonomisk politik med prioritering af statsfinanser og erhvervenes profitabilitet, jf. vedlagte bilag.

¹⁷) Jf. oven anført værk, s. 2.

¹⁸) Jf. oven anførte værk, s. 2.

¹⁹) Jf. Klarskov, Kristian: Rød tilslutning til europagt. Berlingske 22.03.11

²⁰) Jf. oven anførte værk, s. 1.

Endvidere betoner S + SF for det fjerde, at det skal være muligt at gennemføre økonomisk politiske målsætninger om vækst, uddannelse, jobskabelse, grøn omstilling og social inddragelse. Dvs. om lighed og velfærd. MEN: I stik modsætning hertil taler pagten om forringelser af tilbagetrækningsordninger og overførselsindkomster. Konkurrenceevnepagten skal fx således direkte føre til ”senere tilbagetrækning” og til at ”tilbagetrækningsalderen er i overensstemmelse med den forventede levetid”. Det vil sige forhøjet pensionsalder!²¹

Der er som anført således en dyb modsigelse mellem formel flerhed i mål og frihed i metoder på den ene side. Og så på den anden side, at pagten i sit indhold og sin substans er udtryk for en institutionalisering i hele EU af en besparelsesstrategi og en neoliberalistisk, monetaristiske økonomiske politik.

Der er også dyb modsigelse mellem de konklusioner, som S+SF i Danmark når frem til vedr. tilslutning til europagten og den holdning, som både EFS og PES har indtaget såvel som fx holdningen hertil fra svenske socialdemokrater. I modsætning til deres danske kammerater frygter de svenske socialdemokrater for, at europagten flytter kompetence fra det enkelte land til EU. De er bekymrede for, at områder som pensioner og lønforhandling bliver overtaget af Bruxelles. Og de er ikke mindst bekymret for, at retten til at føre en selvstændig finanspolitik vil forsvinde med deltagelse i pagten.²²

2.3. Bagdør til medlemskab af euroen?

Endelig lægger S+SF for det femte vægt på, at der skulle være givet garanti for, at pagten respekterer de danske euroforbehold dvs. at Danmark hermed ikke tilslutter sig euroen.

Men det er igen et noget formelt forbehold. For realiteten er, at Danmark i forvejen gennem fastkurspolitikken i høj grad har valgt at følge euroen. Og med tilslutning til ”Europagten” bliver Danmark i endnu højere grad en del af euroklubben.²³ Og dermed indskrænkes modsat mulighederne for at holde sig udenfor euroen yderligere.

Danmark bør imidlertid blive ved med at holde sig udenfor euroen. Grundene hertil er ikke blevet færre, men flere efter europagten. Euroen er en fejlkonstruktion med de store indre uoverensstemmelser og spændinger, som EU s politik IKKE bidrager til at bygge bro over. Tværtimod tjener EU s dertil knyttede penge og valutapolitik i alt for høj grad

²¹) Oven anførte værk, s. 3.

²²) Jf. Ostros, Thomas, finansordfører citeret i Pedersen, Kaare: Politisk flertal siger ja til europagt. Politiken 22/3-11.

²³) Jf. Pedersen, Kaare: Politisk flertal siger ja til europagt. Politiken 22/3-11.

monetarisk/neoliberalistiske og de store bankers interesser, mens der i den grad mangler vækst og beskæftigelsesfremme for de gældsplagede lande.

For Danmarks vedkommende har den modsætningsfyldte beslutning om fastkurspolitikken endvidere skadet dansk konkurrenceevne og væksten. Det vil derfor være helt forkert, at knytte Danmark nærmere til euroen gennem medlemskab af euroklubben. Tværtimod bør det overvejes, om den skal forlades til fordel for en svensk valuta - og rentepolitik med flydende kurser?

2.4. Fornuftig økonomisk koordinering?

Endelig har SF anført som begrundelse for at tilslutte sig pagten, at partiet støtter ”øget koordinering af den økonomiske politik i Europa for at modvirke nye kriser, der i den grad også skader Danmark”

Og at ”Danmark har en klar interesse i at medvirke til at skabe et mere konkurrencedygtigt Europa med høj beskæftigelse, sunde offentlige finanser og et stabilt finansielt system”.²⁴

Man må anerkende, at det er rigtigt, at gældskrisen har afsløret et stort behov for koordinering af EU s økonomiske politik.²⁵ Men at koordinering på grundlag af Vækst og Stabilitetspagten og i forlængelse heraf gennem ”Konkurrenceevnepagten” skulle sikre beskæftigelse og et mere stabilt finansielt system må til gengæld anfægtes. I stedet for at hjælpe de nødstedte lande op ad vækst og gældsælden har EU s hjælp primært tilgodeset de europæiske storbankers interesse i sikker tilbagebetaling, men skruer gennem besparelserne til gengæld de gældsramte lande yderligere ned i krisen. Hermed pagten ikke løsningen på gældskrisen, men garanti for nye gældskriser.

Den besparelsesstrategi og neoliberalistisk, monetaristiske økonomiske politik, som er institutionaliseret i ”Konkurrenceevnepagten”, er således i modsætning til beskæftigelse og finansiell stabilitet og sikrer på ingen måde sunde offentlige finanser.

²⁴) Jf. Sohn, Ole og Pia Olsen Dyhr: SF kræver garanti for løn og velfærd. Politiken 18/3-11.

²⁵) For en nærmere uddybning heraf, se den KRITISKE RAPPORT: ”EU: Euro, gældskrise og europagt: Skal nationalt økonomisk råderum og velfærds – og beskæftigelsespolitik underordnes hensynet til statsoverskud, erhvervslivets profitabilitet og stærk euro?”

www.henrikherloevlund.dk/Artikler/EUkonkurrenceevnepagt.pdf

SAMMENFATNING

Gældskrisen.

Som fremgået blev euroen og den monetære union født med ganske store økonomiske forskelligheder imellem de deltagende lande og ikke uvæsentlige økonomiske problemer hos især de sydeuropæiske deltagere, herunder Grækenland. Disse allerede værende økonomiske forskelligheder og spændinger i EU's euroområdet er blevet skærpet hen imod og navnlig efter den globale økonomiske krise (finanskrisen). EU er dermed i stigende grad blev delt op i to blokke. På den ene side har vi fortrinsvis Nord – og Centraleuropæiske ”overskudslande”, der udgøres af navnlig Tyskland samt Østrig, Holland og Belgien med overskud på betalingsbalancen. Men nord og Centraleuropas overskud genspejles på den anden side i de Sydeuropæiske ”underskudslande”, herunder navnlig Grækenland, Irland, Spanien, Portugal samt Italien (de såkaldte GIISP-lande), der modsat har udviklet stigende underskud. Og disse ubalancer har været voksende siden årtusindskiftet, jf. nedenstående figur.

Der er en udbredt forestilling om, at gældskrisen i Sydeuropa er selvforskyldt og skyldes finanspolitisk uansvarlighed. At også egne politiske fejl spiller ind i den sydeuropæiske gældskrise skal ikke afvises, men det er stærkt utilstrækkeligt som forklaring. MEN: Udover den globale økonomiske krise er den nuværende gældskrise i Sydeuropa OGSÅ et spejlbillede på, at Tyskland i stigende grad har udkonkurreret en række andre lande i eurosamarbejde. Det må anerkendes, at det øvrige EU er de gældsramte lande kommet til hjælp.

Det må i sig selv anerkendes som positivt, at det øvrige EU kommer de gældsramte EU lande økonomisk til hjælp. Mindre godt har det imidlertid været, at hjælpen ikke har haft præg af hjælp til igen at komme økonomisk på fode gennem øget økonomisk vækst og beskæftigelse. Desværre har hjælpen gennem krav om reduktion af offentlige udgifter tværtimod i høj grad været indrettet på at sikre tilbagebetaling til de store europæiske banker, som har stået for en stor del af finansieringen af den sydeuropæiske gæld, herunder ikke mindst finansiering af bank og ejendomsspekulation.

Og en del af forklaringen på gældskrisen ligger som anført også i selve Den Monetære Union og Euroen. For med tilslutningen hertil har de krise og gældsramte lande været afskåret for at kompensere deres svækkede konkurrenceevne gennem en nedskrivning (devaluering) af deres valutakurser, som kunne have genoprettet konkurrenceevne og betalingsbalancer.

Redningspakker.

Som fremgået er der to veje ud af gældskrisen.

Den ene mulighed er den besparellesstrategi, som et flertal af (borgerlige) regeringer i Europa anlægger og et flertal af økonomer hylder. Den er centreret omkring at skære på de offentlige udgifter samt på lønningerne. Den anden mulighed er en vækststrategi. Her tages udgangspunkt i økonomisk vækst er det bedste middel til at bekæmpe underskud, for med vækst stiger velstanden til at betale tilbage af og samtidig reduceres gældens andel af nationalproduktet.

I forbindelse med disse strategier kan en aktiv valuta – og rentepolitik indgå. Det har uden tvivl øget de gældsramte Sydeuropæiske landes problemer, at de gennem den monetære union har været bundet op på den fælles valuta. For med stigende eurokurs er de gældsramte landes i forvejen kriseramte erhvervslivs eksport blevet yderligere fordyret og betalingsbalancerne dermed yderligere svækket. Modsat kunne de gældsramte lande gennem en devaluering dvs. nedskrivning af gældsplagede og underskudsramte landes valutaer opnå lavere priser og øget afsætning på deres eksport og dermed forbedring af betalingsbalancen, som også muliggør større tilbagebetaling på udlandsgæld. Samtidig vil beskæftigelse og skatteindtægter stige og statsunderskuddet falde.

Men en selvstændig valuta – og rentepolitik forhindres af den monetære union, hvor de gældsplagede lande jo er bundet op på den fælles euro. De gældsramte lande kan derfor kun tage instrumenter i brug, hvis de udtræder af euroen. I så tilfælde vil de naturligvis miste adgangen til støtte og lån fra de øvrige EU lande, men på den anden side vinde et større økonomisk politisk råderum.

Politikken overfor de gældsramte lande har heroverfor ikke været særligt konstruktiv, idet den ikke bidrager til vækst og beskæftigelse og til at de kan komme ud af gældsældnen. De hårde besparelleskrav i forbindelse med hjælpen vil ikke alene medføre, at befolkningernes velstand og velfærd må betale prisen for bank og ejendomsspekulationen, men risikerer at uddybe de gældsramte landes økonomiske krise yderligere, således at de skruer sig ned i en negativ spiral.

Konkurrenceevne-/Europagt.

Den nu foreslåede ”konkurrenceevnepagt” vil næppe ændre herpå. Europagtens fire overordnede målsætninger er: bedre konkurrenceevne, øget beskæftigelse, sunde offentlige finanser og at genskabe finansiel stabilitet-

Hovedelementerne er:

- Landene kan selv vælge konkrete tiltag, som kan forbedre konkurrenceevne og øge beskæftigelsen, ud fra deres specifikke udfordringer og nationale traditioner
- Europagten indeholder dog et større katalog, som landene skal overveje. Forslagene omfatter bl.a.: Gennemgang af lønftaler i den offentlige sektor, arbejdsmarkedsreformer, skattereformer, højere pensionsalder, afskaffelse af efterlønsordninger, bedre uddannelsessystemet, bedre vilkår for små og mellemstore virksomheder
- Hvert år skal deltagerlandenes stats og regeringschefer påtage sig "konkrete nationale forpligtelser", som skal opnås inden for 12 måneder

- Landene forpligter sig derudover til at overføre EU's budgetregler, der sætter grænser for statsunderskud og gæld, til national lovgivning
- Der vil blive holdt årlige topmøder om europagten. EU-kommissionen vil overvåge om deltagerlandene følger op på deres løfter og bidrager med oplysninger om deres økonomiske holdbarhed og konkurrenceevne
- Der er ikke direkte sanktionsmuligheder overfor lande, der ikke overholder sine forpligtelser i henhold til pagten, men pagtens ”forpligtelser (...) blive afspejlet i de nationale reformprogrammer og stabilitetsprogrammer, der indgives hvert år, og som vil blive vurderet af Kommissionen, Rådet og Eurogruppen”.
- Eurolande er bundet til at være en del af pagten. Ikke - eurolande forventes at meddele på EU-topmødet 24-25. marts om de ønsker at deltage?

S + SF's krav om garantier.

Det må anerkendes, at det oprindeligt tysk – franske forslag til pagten frem til og ved den endelige vedtagelse i nogen grad gennemgik en opblødning. Det må ikke mindst tilskrives den klare og indædte modstand mod forslaget fra fagbevægelsen i EU, fra de europæiske arbejderpartier og fra venstrefløjen i EU - parlamentet.

I modsætning hertil har S + SF sammen med de radikale valgt at tilslutte sig pagten, idet der dog fra de 3 partier er krævet garantier for, at pagten ikke anfægtede 1) den danske aftalemodel på arbejdsmarkedet 2) vores nationale selvbestemmelse i den økonomiske politik, herunder til at føre en vækst og beskæftigelsespolitik 3) Folketingets suveræne ret til at fastsætte finansloven, herunder til at føre en velfærdspolitik 4) De danske euroforbehold.²⁶

Efter forhandlinger mellem regeringen, Socialdemokraterne, SF og Radikale Venstre er der opnået en aftale om dansk tilslutning til ”Konkurrenceevnepagten”. Enhedslisten, Liberal Alliance og Dansk Folkeparti står dog udenfor.

Modsatning imellem garantier og pagtens sigte og substans.

MEN: Der ER i pagten er indskrevet dyb modsigelse mellem formel flerhed i mål og frihed i metoder på den ene side. Og så på den anden side, at pagten i sit indhold og sin substans er udtryk for en institutionalisering i hele EU af den besparelsesstrategi og den neoliberalistisk, monetaristiske

²⁶) Jf. Bødskov, Morten: S, SF og R sikrer ansvarlig dansk EU politik samt jf. Sohn, Ole og Pia Olsen Dyhr: SF kræver garanti for løn og velfærd. Politiken 18/3-11.

økonomiske politik, som hidtil land for land er blevet stillet som betingelser i forbindelse med de enkelte redningspakker. En besparelsesstrategi og en nyliberalistisk, monetaristisk økonomisk politi, som er i dyb modstrid med de garantier, som S + SF henholder sig til som argument for at acceptere pagten.

S og SF henholder sig således for det første til, at der skulle være givet garanti for, at ” konkurrenceevnepagten respekterer den danske aftalemodel på arbejdsmarkedet”. Men i stik modsætning hertil tales der i pagtens tekst om, at den skal sikre ”... en lønudvikling, der er i overensstemmelse med produktivitetsudviklingen”. Det vil sige, at lønudviklingen skal underordnes hensynet til erhvervslivets profitabilitet.

S + SF henholder sig for det andet til, at der skulle være givet garanti for, at pagten respekterer ” vores nationale selvbestemmelse i den økonomiske politik og folketingets suveræne ret til at fastsætte finansloven”. MEN: Uanset opblødningen om metoder er der næppe tvivl om, at den nye pagts mål vil være forpligtende for de enkelte lande på samme måde konvergenskravene. Ligesom den nærmere udmøntning af pagten således blive konkretiseret og præciseret gennem vedtagelser og evalueringer på efterfølgende EU møder med mere eller mindre bindende virkning for de enkelte deltagende lande og i hvert fald et massivt gruppepres.

Videre henholder S + SF for det tredje sig til, at garantierne gør, at Danmark kan føre en vækst – og beskæftigelsesorienteret økonomisk politik, hvis vi ønsker det. Det må her anerkendes, at ved den endelige vedtagelser er blandt pagtens mål også indføjet beskæftigelse. MEN: Konkurrenceevnepagtens mål handler stadig alt overvejende om konkurrenceevne, finanspolitisk holdbarhed (= begrænsning af statsunderskud) og finansiel stabilitet (= stærkt euro).

Endvidere betoner S + SF for det fjerde, at det skal være muligt at gennemføre økonomisk politiske målsætninger om vækst, uddannelse, jobskabelse, grøn omstilling og social inddragelse. Dvs. om lighed og velfærd. MEN: I stik modsætning hertil taler pagten om forringelser af tilbagetrækningsordninger og overførselsindkomster.

Endelig lægger S+SF for det femte vægt på, at der skulle være givet garanti for, at pagten respekterer de danske euroforbehold dvs. at Danmark hermed ikke tilslutter sig euroen. Men det er igen et noget formelt forbehold. For realiteten er, at Danmark i forvejen gennem fastkurspolitikken i høj grad har valgt at følge euroen. Og med tilslutning til ”Europagten” bliver Danmark i endnu højere grad en del af euroklubben.²⁷ Og dermed indskrænkes modsat mulighederne for at holde sig udenfor euroen yderligere. Danmark bør imidlertid blive ved med at holde sig udenfor euroen. Grundene hertil er ikke blevet færre, men flere efter europagten. Euroen er en fejlkonstruktion med de store indre uoverensstemmelser og spændinger, som EU s politik IKKE bidrager til at bygge bro over. Tværtimod tjener EU s dertil knyttede penge og valutapolitik i alt for høj grad

²⁷) Jf. Pedersen, Kaare: Politisk flertal siger ja til europagt. Politiken 22/3-11.

monetarisk/neoliberalistiske og de store bankers interesser, mens der i den grad mangler vækst og beskæftigelsesfremme for de gældsplagede lande.

Konklusion.

Konklusionen er således, at S og S's garantier er i dyb modstrid med Konkurrenceevnepagtens overordnede sigte og substans, der risikerer at føre Danmark dybere ind i den fremherskende borgerlige, neoliberalistisk og monetaristiske økonomiske politik i EU.

Dermed vil pagten selvsagt også være i modstrid mod en vækst-, beskæftigelses – og velfærdspolitik fra en ny regering.

Og pagten vil knytte Danmark endnu tættere til euroen og euroklubben. Dette er ikke blot i modstrid med ånden bag euroforbeholdet, men også i modstrid med Danmarks overordnede økonomiske interesser, som tilsiger at føre en selvstændig rente og valutapolitik a la Sverige.

S + SF risikerer dermed med sin tilslutning til Konkurrenceevnepagten at svigte sine egne vælgeres ønske om en anden politik

BILAG: Keynesiansk og monetaristisk økonomisk tænkning.²⁸

	KEYNESIANSME	MONETARISTISME/ NYLIBERALISME
Syn på økonomien	Samfundsøkonomien er ikke selvregulerende og arbejder ikke af sig selv frem mod en balance med fuld beskæftigelse - ej heller hvis markedskræfterne fungerer optimalt.	Markedsøkonomi vil af sig selv finde en balance med fuld beskæftigelse, hvis bare markedskræfterne får lov at fungere uden statsindgreb – dvs. samfundsøkonomien er selvregulerende.
Økonomisk politisk prioritering	Lægger vægt på at bekæmpe arbejdsløshed.	Lægger vægt på at bekæmpe inflation.
Økonomisk politiske redskaber	Anbefaler finanspolitik til at regulere samfundets efterspørgsel og dermed styre den økonomiske udvikling hen imod fuld beskæftigelse.	Anbefaler pengepolitik og at centralbanken øger penge-mængden i takt med den økonomiske aktivitet i samfundet.
Økonomisk styring	Det offentlige må regulere markedet og udøve en overordnet styring af samfundsøkonomien.	Fraråder, at der føres økonomisk politik overhovedet, og at staten overhovedet blander sig i samfundsøkonomien.
Syn på offentlig sektor	Den offentlige sektor ses som en central faktor i den samfundsøkonomiske udvikling.	Anbefaler, at den offentlige sektor skal være så lille som mulig.
Syn på offentlige finanser	Det offentlig må i krisetider øge efterspørgsel og beskæftigelse gennem pengeudpumpning uanset om det skaber underskud for en tid. Under højkonjunktur skal det offentlig til gengæld modvirke overophedning gennem overskud på de offentlige finanser.	Tilråder, at et lands statsbudget skal balancere, og at flere år med statsunderskud er til skade for samfundsøkonomien.
Syn på privat sektor	Vare og tjenesteproduktion foregår mest effektivt i et markedsøkonomi, men en række kollektive goder og	Er tilhænger af privatisering og brugerbetaling, da dette styrker det frie marked.

28) Jf. Kureer, Henrik: International økonomi og jf. Pedersen, Kurt: Den økonomiske teoris rødder. EGEN BEARBEJDNING.

	KEYNESIANSME	MONETARISTISME/ NYLIBERALISME
	eksterne hensyn tilgodeses bedst gennem offentlig produktion.	